

Miért alternatívák az alternatív iskolák?

Napjainkban az alternatív kifejezés a populáris kultúra és az oktatás területén egyaránt igen közkedvelté vált.

Nincs azonban egyetértés annak megítélésében, hogy egy iskola mitől válik alternatívvá. Megítélésem szerint az igazi alternatív pedagógiák azok, amelyek a tradicionális iskoláktól teljesen eltérő módon közelítenek a tanulókhöz. A hagyományos pedagógia fő célkitűzése az intellektus fejlesztése, míg az alternatív iskolák a gyermek „egészével” foglalkoznak. Fizikai, morális, szociális, érzelmi, szellemi és esztétikai fejlődését egyaránt fontosnak tartják.

Nincs konszenzus a történelmi gyökerek megítélésében sem. Vannak, akik az 1920-as évek *John Dewey* nevével fémjelzett „Progresszív nevelési mozgalom” megszületésétől számítják az alternatív pedagógiák megjelenését, míg mások ezt az 1960-as években beinduló „Summerhill-típusú” szabad iskolákra vezetik vissza.

Az alternatív pedagógiák gyökeresen szakítanak a tradicionális oktatás filozófiájával, s a hangsúlyt a „megtanulni valamit” helyett a „megtanulni, hogyan kell tanulni” elvre helyezik. Ennek megfelelően sokféle tanulási, tanítási módszer együttes alkalmazására kerül sor ezekben az iskolákban. Ilyen például a megbeszélés, szimulációs játék, csoportmunka, több életkor, több szint együttes tanulása, társak tanítása, kirándulások, tanulási szerződések készítése.

Ezekben az intézményekben a szabad választás elve érvényesül, amely abban segíti a szülőket, tanulókat és tanárokat, hogy leküzdjék az erőtlenség és elidegenülés érzését. A gyerekek és szülei nemcsak az iskola és a pedagógiai program kiválasztásában döntenek, de beleszólási joguk van az egyes tantervek, tananyagok kidolgozásában, összeállításában is.

Ez az elv működik az iskolavezetési gyakorlatban is, hiszen az irányítás a diák-tanári kar kezében van, s a fontos döntések az összsikolagyűléseken születnek meg. A hagyományos értelemben felfogott iskolavezetésnek itt többretegű, nehezen körülírható a szerepe, leginkább a „koordinátor” megnevezés illik rá.

Az alternatív iskolákban a tanár nemcsak ismereteket közvetít, szerepe ennél jóval több. Nagy hangsúlyt fektet a tartós személyes kapcsolatok kialakítására tanítványaival, a gyerekek problémáinak megoldására.

Az alternatív iskolák diáksága nagyon heterogén összetételű. Vannak, akik azért választják ezt a fajta iskolát, mert már óvodás koruktól ilyen intézménybe jártak. Mások olyan képességekkel rendelkeznek, amelyek kibontakoztatásához a gyermekközpontú, demokratikus alternatív iskolák jobb feltételeket biztosítanak. És vannak olyanok, akik olyan pszichés problémákkal küzdenek, amelyeket a hagyományos iskola nem tud vagy nem akar kezelni. (1. táblázat)

Hagyományos pedagógia	Alternatív pedagógia
fő cél a tudás átadása	fő cél a tudás megszerzésének képessége
a tananyag előre rögzített	egyeztetett tananyag
könyvszerű, szakosodott tudás	közös elemekre épülő, integrált tudás
zárt gondolkodás, helyes-nem helyes paradigma	nyitott gondolkodás, alternatív megoldások
a személyes érzések nem kívánatosak	a személyes érzések szükségesek
versenyhelyzet külső értékelés	csoport-együttműködés, önértékelés
az osztály bemelegítése az információátadást tükrözi	az osztály berendezése a közös munkát tükrözi
a személyes kapcsolatok nem szükségesek	az emberi kapcsolatok fontossága

1. táblázat

A hagyományos és az alternatív pedagógiai paradigmák különbségei

Magyarországon ma többféle alternatív pedagógiai mozgalom próbál teret nyerni. Ezek közé tartozik a *Rudolf Steiner* (1861-1925) által kidolgozott Waldorf pedagógia, *Montessori* (1870-1952) nevelési koncepciója, *Freinet* (1895-1966) pedagógiája és *Carl Rogers* (1902-1987) tanulóközpontú nevelési programja.

Sokan úgy hiszik, ezen pedagógiáknak semmiféle előzménye nincs hazánkban. Holott van. Érdeemes tudni, hogy a két világháború között két Montessori-intézmény (óvoda, iskola) és egy Waldorf iskola is működött Budapesten.

Majd több évtizedes csönd következett.

Néhány éve ismét működik Montessori- és Waldorf-iskola Magyarországon.

IRODALOM

Rogers, C. (1986): A tanulás szabadsága a 80-as években. JGyTF, Szeged.

Sweeney, M.E. (1991): Alternative education and „alternative” schools. Why dropout schools aren't alternative. In: Miller, R. (szerk.): New directions in education. Hollistic Education Press, Brandon. 206-213 p.

ZSOLNAI ANIKÓ

A körülmények hatalma

A réz meglepő redoxireakciói*

Az emberiség már ősidők óta ismeri és felhasználja a fémeket. Először valószínűleg az elemi állapotban is előforduló fémes elemeket fedezték fel, mint például az aranyat, az ezüstöt, a rezet. Az ókorban mindössze hét fémot tartottak számon, pontosan annyit, ahány bolygót ismertek. A rezet a Vénusz bolygó megfelelőjének tekintették, talán szép, csillogó, vörössárga színe miatt is. Ez a csillogás azonban a környezeti hatásokra hamar eltűnik. A rézlemezekkel borított tetők csakhamar megzöldülnek a bázisos réz(II)-karbonát keletkezése miatt. A rézből készült konyhai edények is igen szépek, de veszélyesek. Savanyú étel hatására „oldódnak”, réz(II)-sók keletkeznek, amelyek vízdoldékok és így mérgezést okozhatnak. (1)

Miért alakul ilyen könnyen a réz kationná, amikor a fémek jellemerősségi sorában elfoglalt helye, elektronegativitása (1,9) és elektrokémiai standard-redoxipotenciál értéke (+0,34 V) alapján nehezen oxidálódó fémnek tekinthetjük?

Laboratóriumi kísérletekkel is megmutathatjuk, hogy a réz savakkal hidrogén fejlődése közben reakcióba nem lép, csak megfelelő koncentrációjú oxisavak képesek oldani, salétromsav esetén nitrogén-oxidok, kénsav esetén kén-dioxid keletkezése közben. Felüle-

Reakció	Kémiai tulajdonságaik									
	nem nemes fémek					nemes fémek				
	Ca	Mg	Mn	Cr	Co	Sn	H	Hg	Pt	
A levegő O ₂ -vel	K	Na	Al	Zn	Fe	Ni	Pb	Cu	Ag	Au
	csökken ← elektrokémiai standard potenciál → nő									
	hevesen					lassan			nem reagálnak	
Vízzel	hevesen					lassan			nem reagálnak	
	hevesen					lassan			csak oxisavakkal	
Savakkal	Redoxi reakció hidrogénfejlődéssel: $\text{Fe} + 2 \text{H}^+_{(\text{aq})} = \text{Fe}^{2+}_{(\text{aq})} + \text{H}_2$					Redoxi reakció hidrogén keletkezése nélkül: $\text{Cu} + 2 \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{Cu}^{2+}_{(\text{aq})} + \text{SO}_4^{2-}_{(\text{aq})} + 2 \text{H}_2\text{O} + \text{SO}_2$				

* Szemelvények a XXI. OTDK-n (Bessenyei György Tanárképző Főiskola) II. díjat nyert dolgozatról